

Национален институт на правосъдието
"Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската
конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния
институт на правосъдието"
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

Дело Миланович срещу Сърбия (*Milanovic v. Serbia*), жалба № 44614/07

Решение на втора секция от 14 декември 2010 г., станало окончателно на 20 юни 2011 г.

Чл. 3 от Конвенцията – нарушение;

Чл. 14 от Конвенцията – нарушение

Задължението на високодоговарящите страни по чл. 1 от Конвенцията да гарантират на всяко лице под тяхна юрисдикция правата и свободите, определени в Конвенцията, разгледано във връзка с чл. 3, изисква от държавите да вземат мерки за да гарантират, че лицата под тяхна юрисдикция няма да бъдат подлагани на малтретиране от други частни лица.

При разследването на инциденти, свързани с насилие, държавните власти имат допълнителното задължение да предприемат всички разумни мерки за разкриване на евентуални религиозни подбуди и за установяване дали в случая не играят роля религиозна омраза или предразсъдъци.

Фактите

Жалбоподателят, г-н Живота Миланович, е роден през 1961 г. и живее в с. Белица, община Ягодина, Сърбия. Понякога той пребивава в апартамента на свои роднини в гр. Ягодина.

Жалбоподателят е ръководен член на религиозната общност ВишнаваХинду в Сърбия, която е известна още като Харе Кришна.

През 2000 г. и 2001 г. жалбоподателят започнал да получава анонимни телефонни заплахи. През 2001 г. информирал полицията за тези заплахи, като споменал за подозренията си, че те идват от представители на местната организация *Srpskivitezovi*, която била клон на крайно дясната организация *Obraz*.

На неизвестна дата през септември 2001 г. вечерта жалбоподателят бил нападен от неизвестен мъж пред апартамента на своите роднини в Ягодина и бил ударен по главата с нещо, което изглеждало като дървена бухалка.

На 24 септември 2001 г. около 12.30 ч. през нощта жалбоподателят отново бил нападен пред апартамента в Ягодина от един от трима неизвестни мъже, който го порязал с нож по главата и гърдите и му отрязал плитката. На същия ден той съобщил на полицията като отново предположил, че нападателите му принадлежат към *Srpskivitezovi*. По-късно същия ден полицията провела разследване на мястото и без успех се опитала да се свърже с жалбоподателя.

На 25 септември 2001 г. полицията отново разпитала жалбоподателя, който съобщил, че поради тъмнината не е видял подробности за нападателите си, като със същата причина обяснил защо не е докладвал на полицията първото нападение.

Между 25 септември и 5 октомври 2001 г. полицията извършила разпити на трима членове на местна скинхед група, както и на директори на местни училища. Не била събрана „никаква полезна информация“.

На 11 юли 2005 г. вечерта жалбоподателят отново бил нападен. Единият от тримата нападатели го наръгал в корема. От местната болница съобщили на полицията за инцидента, след което на място пристигнали полицаи, които разпитали жалбоподателя, който описал нападението и твърдял, че то е религиозно мотивирано.

От 13 юли 2005 г. до 27 юли 2005 г. полицията безуспешно се опитала да се свърже с жалбоподателя на адреса му в Ягодина. Съседите информирали полицията, че не са видели въпросния инцидент.

В доклада си от 13 юли 2005 г. полицейският служител посочва, че по време на разпита от 11 юли 2005 г. жалбоподателят не е предоставил необходимите подробности за инцидента.

На 31 юли 2005 полицията провела кратък разговор с жалбоподателя в с. Белица. В доклада си от същия ден полицейските служители посочили, че жалбоподателят „не желае по-нататъшни контакти“ и отбелязали както добре известната му религиозна принадлежност, така и „твърде странния му външен вид“.

На 25 август 2005 г. полицията информирала министерството на вътрешните работи, че не са открити доказателства за съществуването на организации, наречени *Srpskivitezovii* Образна територията на община Ягодина. Полицията отбелязала и че жалбоподателят е член на „религиозна секта“, наречена Харе Кришна.

На 15 септември 2005 г. наказателното дело срещу неизвестни извършители било изпратено в прокуратурата на Ягодина. Деянието било квалифицирано като „лека телесна повреда, причинена с опасно оръжие“. На 19 септември 2005 г. жалбоподателят отново бил разпитан в полицията.

На 15 март 2006 г. жалбоподателят съвместно с Младежка инициатива за човешки права подал оплакване до прокуратурата в Ягодина във връзка с инцидента от 11 юли 2005 г. В оплакването се твърдяло, че жалбоподателят е жертва на престъплението „подбуждане към етническа, расова и религиозна омраза и нетолерантност“ като престъплението е извършено чрез малтретиране.

На 18 юни 2006 г. около 2.30 ч. през нощта жалбоподателят отново бил нападен пред апартамента на своите роднини в Ягодина, този път от един непознат нападател, който го намушкал в коремната област и му причинил порезна рана на главата под формата на кръст. Жалбоподателят бил отведен в болницата, където му била оказана помощ и за инцидента било съобщено в полицията, която незабавно извършила разпит на жалбоподателя и провела разследване на мястото на инцидента. Не били открити веществени доказателства и не били идентифицирани лица, отговарящи на описанието, направено от жалбоподателя.

На 3 юли 2006 г. жалбоподателят подал оплакване до прокуратурата, в което се твърдяло, че той е жертва на престъпление от омраза и на тежка телесна повреда.

На 21 юли 2006 г. прокуратурата информирала полицията за постъпилото оплакване.

През август 2006 г. полицията изпратила наказателното дело, образувано срещу неизвестни извършители в прокуратурата в Ягодина. Нараняванията на жалбоподателя били квалифицирани като леки телесни повреди.

На 29 юни 2007 г. около 4.20 ч. сутринта жалбоподателят отново бил нападен. След като отворил вратата на апартамента на мъж, който казал, че е от полицията, жалбоподателят бил намушкан в гръдния кош, по ръцете и краката.

В подадения на 5 юли 2007 г. от жалбоподателя сигнал до прокуратурата отново се твърдяло, че той е жертва на престъпления от омраза и на тежка телесна повреда. От полицията отново било поискано да предприеме необходимите действия.

Други относими факти

Ножовете, използвани в нападенията срещу жалбоподателя били със скъсени остриета така че да не предизвикват фатални наранявания.

В доклада си от 27 септември 2001 г. полицейски служител отбелязал, че на 26 септември 2001 г. жалбоподателят отишъл в местна телевизия за да протестира срещу предаване, в което Харе Кришна било определено като опасна секта. Полицията отбелязал, че се наложило жалбоподателят да бъде изведен от сградата от охраната.

В писмо от 28 септември 2005 г. главният инспектор на министерството на вътрешните работи посочил, че полицията не е действала достатъчно добросъвестно във връзка с нападенията от септември 2001 г. и юли 2005 г. Въз основа на това заключение на 7 ноември 2005 г. един от полицаите, водещи разследването бил наказан с намаляване на заплатата с 10%.

От различни публикации в медиите става ясно, че през декември 2005 г. министерството на вътрешните работи обявило няколко организации като екстремистки, включително *Obraz*, която била обявена за религиозно-фашистка.

На 19 октомври 2006 г. адвокатът на жалбоподателя поискал от прокуратурата актуална информация за развитието по двата сигнала за нападенията от 11 юли 2005 г. и 18 юни 2006 г. Прокуратурата отговорила, че сигналите са препратени в полицията, която обаче не е предоставила никаква информация. На повторното искане от 6 март 2007 г. бил получен същият отговор. Информацията била потвърдена още веднъж на 19 юли 2007 г.

На 7 март 2008 г. следователят разпитал жалбоподателя във връзка с всички нападения срещу него. Наред с другото жалбоподателят посочил, че по-рано през същата година е видял нападателя си от 29 юни 2007 г. да се разхожда по улицата заедно с друг късо подстриган младеж, като и двамата младежи носели фланелки, върху които било изписано 1389 (годината на средновековната битка в Косово между сърбите и турците, както и част от наименованието на крайно дясна организация, наречена *Srpskinarodnikipokret 1389*).

Между 23 април 2008 г. и 25 ноември 2008 г. били извършени някои действия по разследването в това число разпити на заподозрени лица. Жалбоподателят твърди, че полицията го посъветвала да не излиза вечер, тъй като „очевидно провокирал“ другите.

През месец септември 2009 г. Главният прокурор се обърнал към Конституционния съд с искане да забрани *ObraziSrpskinarodnikipokret 1389*, тъй като двете организации подбуждали към расова и религиозна омраза.

1. В доклада си от 12 април 2010 г. полицията отбелязала, че повечето от нападенията срещу жалбоподателя са се случили около *Vidovdan*, важен православен религиозен празник; жалбоподателят съобщавал за тях в медиите като акцентирал върху собствените си религиозни убеждения; естеството на нараняванията, причинени на жалбоподателя било такова, че не би могло да се изключи самонараняване; всички наранявания били повърхности, което може да се приеме за странно и предполага сериозни умения от страна на нападателите, които никога не са успявали да го повалят, а са го „нападали от разстояние“.

Правото

I. Твърдяно нарушение на чл.3от Конвенцията

2. По чл. 3 от Конвенцията жалбоподателят се оплаква, че държавата не е предотвратила многобройните нападения срещу него както и че не е проявила желание да проведе надлежно разследване на тези инциденти.

A. Допустимост

3. Правителството счита, че жалбата е несъвместима с разпоредбите на Конвенцията *rationetemporis*, доколкото засяга събития, случили се преди Сърбия да ратифицира Конвенцията на 3 март 2004 г.

4. Жалбоподателят твърди, че оплакванията са съвместими с разпоредбите на Конвенцията *rationetemporis*.

5-79. Съдът намира, че в съответствие с общопризнатите принципи на международното право една договаряща страна е обвързана от Конвенцията само по отношение на събития случили се само след влизането ѝ в сила. ... Някои от събитията, описани в жалбата по настоящото дело са се случили преди това. Затова Съдът разполага с юрисдикция *rationetemporis* да разгледа оплакванията на жалбоподателя само доколкото касаят събития, случили се след 3 март 2004 г. Въпреки това относими събития преди тази дата ще бъдат взети предвид за да се опише контекстът на разглежданата ситуация. Жалбата е обявена за допустима.

B. По същество

1. Становища на страните

6. Жалбоподателят посочва, че много години след нападенията извършителите все още не са открити, като същевременно полицията продължава да експлоатира предположението, че нараняванията му са предизвикани от самия него. Имало много лоша координация между прокуратурата и полицията, а жалбоподателят не бил информиран за хода на разследването. Полицията отделяла повече време да издирва и разпитва жалбоподателя, а компетентните национални власти не са предприели никакви съществени действия от януари 2009 г.

7. Правителството твърди, че третирането на което е бил подложен жалбоподателят не достига минималното ниво на жестокост, което се изисква за да се приложи чл. 3, и че сръбските власти са извършили всичко по силите им за да разследват нападенията и разкрият извършителите. (...)

2. Относими принципи

8. Чл. 3 от Конвенцията трябва да се разглежда като една от най-фундаменталните разпоредби на Конвенцията, която възплащава основни ценности на демократичните общества, съставлящи Съвета на Европа. (виж *Pretty v. the United Kingdom*, №2346/02, § 49, ECHR 2002-III). (...)

9. Действия, несъвместими с чл. 3 от Конвенцията засягат отговорността на договарящата държава ако са извършени от лица, заемащи официална длъжност.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Националния институт на правосъдието и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Програмния оператор или на Донора.

Въпреки това задължението на високодоговарящите страни по чл. 1 от Конвенцията да гарантират на всяко лице под тяхна юрисдикция правата и свободите, определени в Конвенцията във връзка с чл. 3 изисква от държавите да вземат мерки за да гарантират, че лицата под тяхна юрисдикция няма да бъдат подлагани на малтретиране от други частни лица. (виж *E. and Others v. the United Kingdom*, № 33218/96, 26 ноември 2002 г.).

10. ...За да възникне това позитивно задължение трябва да бъде доказано, че властите са знаели или са могли да знаят за наличието на реална и непосредствена опасност за малтретиране на дадено лице, извършено чрез престъпни деяния на трето лице и че не са предприели мерки в рамките на своите правомощия, които разумно погледнато биха могли да се очакват за да бъде избегната опасността. Друго относимо съображение е необходимостта да се гарантира, че полицията упражнява правомощията си да контролира и предотвратява престъпления по начин, който съответства напълно на процесуалния закон и на другите гаранции, поставящи легитимни ограничения над обхвата на действията по разследването на престъпления и изправянето на извършителите пред съд, включително и гаранциите, съдържащи се в чл. 5 и чл. 8 от Конвенцията (виж *MubilanzilaMayeka and KanikiMitunga v. Belgium*, № 13178/03, § 53, 12 октомври 2006 г.).

11. Съдът припомня, че ако едно лице прави приемливо оплакване, че е било сериозно малтретирано в нарушение на чл. 3, тази разпоредба, във връзка с чл. 1 от Конвенцията, изисква да има ефективно официално разследване, което да е в състояние да доведе до разкриване и наказване на извършителите (виж *Assenov and Others v. Bulgaria*, 28 октомври 1998г., § 102). Подобно позитивно задължение по принцип несе ограничава само до случаи на малтретиране от страна на представители на държавата (виж *M.C. v. Bulgaria*, № 39272/98, § 151, ECHR 2003-XII).

12. Посоченото задължение е такова за средства, а не за резултат – властите трябва да са предприели всички разумни мерки, които са им били на разположение, за да съберат доказателствата, свързани с инцидента. В този контекст се включва и изискването за бързина и разумна експедитивност на разследването. (...)

3. Преценката на Съда

13. Съдът намира, че нараняванията, причинени на жалбоподателя, състоящи се главно от множество порязвания, в съчетание с чувството му на страх и безпомощност, са достатъчно сериозни за да се квалифицират като малтретиране по смисъла на чл. 3 от Конвенцията (виж *Price v. the United Kingdom*, № 33394/96, § 24, ECHR 2001-VII).

14. Съдът отбелязва освен това, че до днес, много години след нападенията, извършителите все още не са разкрити и изправени пред съд. Жалбоподателят не е бил държан в течение с хода на разследването и не му е дадена възможност лично да види и евентуално да разпознае нападателите си сред множеството свидетели и заподозрени, които са били разпитани от полицията. Същевременно полицията счита, че нараняванията на жалбоподателя може да са причинени от самия него, независимо че липсват каквито и да са медицински или други доказателства, освен чисти догадки. Сътрудничеството между полицията и прокуратурата също не е било достатъчно, а цялото разследване е било фокусирано на територията на Ягодина, въпреки че заподозрените крайно десни организации действат на територията на цялата страна. Твърдението на жалбоподателя, че един от нападателите му може би е член на организация, наречена *Srpskinarodnipokret 1389* е оставено без всякакви последици.

15. Към месец юли 2005 г. за полицията вече трябва да е било очевидно, че жалбоподателят, който е член на уязвимо религиозно малцинство, е системно атакуван и е много вероятно да бъдат извършвани следващи нападения особено през месеците юни или юли, през които се чества важен религиозен празник. Въпреки това не е направено нищо за да бъдат предотвратени подобни нападения, които са се случили на два пъти след това. В близост до апартамента, около който са се случили инцидентите не са поставени камери или други технически средства за наблюдение, не е бил разположен полицейски пост, а на жалбоподателя никога не е била предлагана охрана, които биха могли да възпрат бъдещи нападения срещу него.

16. Макар властите на държавата ответник да са извършили множество действия и да са се сблъскали със сериозни обективни трудности, включително твърде неясните описания, които жалбоподателят е правил на нападателите си и явната липса на свидетели очевидци, Съдът намира, че те не са предприели всички разумни мерки за провеждане на надлежно разследване. Те освен това не са предприели никакви разумни и ефективни стъпки за предотвратяване на следващите нападения над жалбоподателя, въпреки че е била налице реална, непосредствена и предвидима опасност.

17. Съдът намира нарушение на чл. 3 от Конвенцията

II. Твърдяно нарушение на чл. 14 във връзка с чл. 3 от Конвенцията

18. Въз основа на чл. 14 във връзка с чл. 3 от Конвенцията жалбоподателят се оплаква, че липсата на надлежно разследване от страна на държавата на нападенията срещу него е поради религиозната му принадлежност.

По същество

1. Становища на страните

19. Според жалбоподателя той бил определен от полицията като „странен“, несътруднически и дори антисоциален единствено заради своята религия. Като се изключи разпитът на група скинхедс през 2001 г. властите изглеждали по-заинтересувани да обсъждат „подозрителния“ характер на Харе Кришна общността, отколкото да разкриват религиозния аспект на нападенията срещу него.

20. Правителството твърди, че жалбоподателят не е представил доказателства за нарушение на чл. 14 от Конвенцията. Официалното разследване на нападенията срещу жалбоподателя било проведено безпристрастно като всички твърдения за религиозни мотиви на тези нападения са били подробно проверени от компетентните национални власти. Освен това не са констатирани нападения срещу никой друг член на Харе Кришна общността в Ягодина.

2. Преценка на Съда

21. Съдът приема, че както и при расово мотивираните нападения, при разследването на инциденти, свързани с насилие, държавните власти имат допълнителното задължение да предприемат всички разумни мерки за разкриване на евентуални религиозни подбуди и за установяване дали в случая не играят роля религиозна омраза или предразсъдъци. Доказването на подобни мотиви може да се окаже трудно на практика. Ето защо задължението на държавата ответник да разследва възможните религиозни подбуди за извършване на дадено насилствено действие е

задължение за полагане на най-добрите усилия, а не е абсолютно. Властите трябва да направят разумното с оглед обстоятелствата по делото (виж, *mutatis mutandis*, *Nachova and Others v. Bulgaria* [ГК], № 43577/98 и № 43579/98, § 160, ECHR 2005-VII).

22. Съдът намира, че посоченото се отнася и за случаи, в които третирането в нарушение на чл. 3 от Конвенцията е извършено от частни лица. Третирането на религиозно мотивирано насилие и жестокост на равна основа със случаи, в които липсват подобни подбуди, означава затваряне на очите пред особения характер на деяния, които са особено разрушителни за основните права. Липсата на разграничение в начина, по който се разглеждат съществено различни ситуации може да представлява неоправдано третиране, което е в противоречие с чл. 14 от Конвенцията.

23. По настоящото дело има предположение, че нападателите на жалбоподателя принадлежат към една от няколкото крайно десни организации, които по същността си се ръководят от екстремистка идеология.

24. Съдът освен това намира за неприемливо, че макар да са били убедени, че нападенията най-вероятно са мотивирани от религиозна омраза, властите на държавата ответник са допуснали разследването да продължи много години без да предприемат подходящи стъпки с цел разкриване или преследване на извършителите.

25. Полицията е отбелязала добре известните религиозни убеждения на жалбоподателя, както и „странния му външен вид“, и очевидно е придала особено значение на „факта“, че повечето от нападенията срещу него са извършени преди или след важен православен религиозен празник, като жалбоподателят съобщавал на медиите за инцидентите в контекста на собствената си религиозна принадлежност. Полицията е имала сериозни съмнения, свързани с религията на жалбоподателя, за това дали той е бил истинска жертва, независимо че не е имало никакви доказателства, които да хвърлят подобни съмнения. Макар властите да са разгледали няколко насоки, предложени от жалбоподателя във връзка с мотивите на нападателите му, тези стъпки не представляват нещо много повече от разследване *pro forma*.

26. Съдът намира, че има нарушение на чл. 14 във връзка с чл. 3 от Конвенцията.

III. Другитвърдяни нарушения

27-103. Жалбоподателят прави оплакване по чл. 2 и чл. 13 от Конвенцията, което по същество повтаря оплакванията му по чл. 3, ето защо Съдът намира, че не е необходимо да разглежда отделно тези оплаквания.